

Proloog

Angélique Dams* wordt in augustus 1913 geboren in een klein dorp in Oost-Vlaanderen als dochter van een koopman en een ho-
vaardige huisvrouw. Ze heeft één broer en één zus.

Angèle is een angstig en introvert kind; haar zuster is helemaal haar tegenpool. Haar broer heeft dezelfde goede inborst als zijn vader; ook hij is veel te braaf. Hij sterft op jonge leeftijd. Ook haar vader overlijdt als Angèle nog jong is.

Zowel Angélique als haar zuster trouwen met een beambte. Dit huwelijk én de nefaste invloed van haar agressieve zuster maken van Angèle een heel andere vrouw.

Na zes maanden huwelijk houdt zij het voor bekeken bij haar ambtenaar. Ze verlaat hem en niet veel later is de echtscheiding een feit.

Vanaf dat moment is Angèle niet meer dezelfde vrouw: ze is van niets of niemand nog bang. Ze besluit om in zaken te gaan; het bloed kruipt immers waar het niet gaan kan!

Wanneer in 1940 de Tweede Wereldoorlog uitbreekt, vinden we Angèle Dams terug in Brasschaat, waar zij woont.

* Zowel de voor- als de familienaam van het hoofdpersonage evenals de namen van alle betrokkenen worden uit respect voor de overledenen en/of hun na- of naastbestaanden gewijzigd in willekeurige, fictieve namen. Op die manier wordt er niet onnodig en ongewild 'nagetrapt'! Het veranderen van de namen doet echter géén afbreuk aan de authenticiteit van het verhaal.

Hoofdstuk 1

Ik zit zoals bijna elke namiddag in de 'Paon Royal', een chique en statig café op het Koningin Astridplein, vlakbij de dierentuin, en geniet van mijn zelfopgelegde werkonderbreking. Als zelfstandige kan ik me dat permitteren.

Twee maanden geleden zijn de Duitsers België binnengevallen. Het Antwerpse stadscentrum gonst van bedrijvigheid. Je merkt nog niet zo heel veel van de bezetting. Hier en daar misschien een Duits uniform, dat in zijn grijs-grauwe gestrengheid schrill afsteekt tegen de kleurige zomerkledij van de burgerbevolking. De Duitse uniformen wekken her en der zelfs bewonderende blikken van wandelende of winkelende vrouwen.

Ik heb een thee besteld. Het is behoorlijk druk in de 'Paon', maar het tafeltje naast het mijne is nog vrij.

Er komen twee geüniformeerde Duitsers binnen; ze dragen de blauwe kledij van de *Wehrmacht*. Ze gaan zitten aan het tafeltje naast het mijne en ze raken in een geanimeerd gesprek.

De oudste van de twee is een knappe man: groot met donker haar, helemaal geen Arisch type. De andere is jonger en onaantrekkelijk. Hij is dik en heeft een rood aangelopen gezicht. De oudste lijkt een aristocraat, de jongste een boertje.

Plots hoor ik, totaal ongewild, de woorden 'Mehl' en 'Kaffee' vallen. Ik spits de oren. Ik verdien mijn oorlogsboterham met de inkoop en verkoop van levensmiddelen. Misschien valt er hier wel wat te verdienen?

Uit het gesprek van de twee officieren kan ik opmaken dat het gaat om Belgisch materiaal dat door de *Wehrmacht* is aangesla-

gen. Het is bestemd om naar Keulen te worden vervoerd . Dit lijkt me wel wat! Ik sta recht en heel stoutmoedig stel ik mij voor aan de twee *Wehrmachers*. Als dochter van een veekoopman ben ik gewoon om met mensen om te gaan. Ik verontschuldig mij voor de ‘*Störung*’ en vraag beleefd of de heren soms koffie te verkopen hebben.

De oudste kijkt me enkele ogenblikken doordringend aan en zegt dan: ‘*Einen ganzen Zug.*’

‘*Und auch Mehl,*’ voegt de lelijkerd er onmiddellijk aan toe.

Ik word ‘*eingeladen*’ om plaats te nemen aan hun tafeltje. De grote, knappe man stelt zich voor als Beutzen; ik schat hem een jaar of 35. Hij is beslist een officier, want op zijn epauletten staan gouden sterren. Het boertje, een gewone soldaat, heet Reinhardt. Hij moet een jaar of 25 zijn.

Ik krijg te horen dat ‘*den ganzen Zug*’ een hele trein vol levensmiddelen is. Wat mij voornamelijk interesseert, zijn de niet-bederfelijke waren.

Na wat heen-en-weergepraat raak ik akkoord met de twee Duitsers. Voor honderdduizend frank koop ik alle ongebrande koffie en het meel.

‘U moet zelf voor het vervoer zorgen,’ lacht Beutzen.

‘Geen enkel probleem,’ antwoord ik, ‘ik heb genoeg zakenrelaties.’

‘Overmorgen kunt u alles komen afhalen aan het Zuidstation,’ zegt Reinhardt. Hij pauzeert even en voegt er dan half fluisterend, half sissend aan toe: ‘En denk eraan... Contante betaling!’

Ik knik bevestigend en sta recht. ‘Begrepen, ik zal er zijn.’

Ik neem afscheid, mijn leveranciers blijven nog; ze staan er zelfs op om mijn consumpties te betalen...

Als ik de ‘Paon’ buitenstap, voel ik me nagekeken door twee paar Duitse ogen. Mijn slanke, blonde verschijning heeft blijkbaar

indruk gemaakt. Allerlei gedachten spoken me door het hoofd. Ik besef maar al te best dat ik – door het opkopen van de koffie en het meel – heling pleeg. En toch voel ik geen greintje gewetenswroeging. Ik koop tenslotte datgene terug wat de Duitsers ons Belgen hebben afgenomen!

Het komt er nu op aan om zo vlug mogelijk iemand te vinden die mij de nodige vrachtwagens kan bezorgen. Ik wandel naar de haven en besluit om de hulp van een bevriende havendirecteur in te roepen. Hij ontvangt me uiterst vriendelijk, luistert naar mijn verhaal en belooft de nodige mensen te zullen contacteren. Ik ga naar huis en wacht af.

In de late namiddag belt de havendirecteur mij op. ‘Ik denk dat ik de geschikte persoon heb gevonden,’ zegt hij. ‘Kom vanavond naar mijn bungalow, dan kan alles geregeld worden.’

’s Avonds in de bungalow maak ik kennis met Rik Florus uit Zandvliet. Hij is oorlogsinvalid 14-18 en zo te zien heeft hij al heel wat watertjes doorzwommen. Hij is bovendien al halvelings ingelicht door de havendirecteur, want op de man af vraagt hij: ‘Waarvoor moeten die vrachtwagens dienen?’

‘Om koffie en meel af te halen aan het Zuidstation,’ antwoord ik. ‘Ik handel in levensmiddelen.’

Florus kijkt mij met lepe, half-dichtgeknepen oogjes. ‘Mmm, ik denk dat ik u kan helpen,’ gniffelt hij.

‘Met denken heb ik nog geen vrachtwagens,’ repliceer ik, ietwat geïrriteerd.

‘Luister madame,’ zegt Florus. ‘We zitten allebei in zaken. Hoeveel betaalt u mij voor dit zaakje? Geld, dat interesseert me. Ik wil nu van u een bedrag horen...’

Heel bewust wacht ik even met antwoorden. Florus kijkt me doordringend vanonder zijn zware wenkbrauwen. Onwillekeurig

moet ik denken aan een kat die haar muizenprooi beloert. Ik kijk hem recht in de ogen. 'Tienduizend frank,' zeg ik.

'Plus een zak meel en een baal koffie,' voegt Florus er onmiddellijk aan toe.

Alhoewel tienduizend frank plus een zak meel en een baal koffie een klein fortuin vertegenwoordigen, stem ik hoofdschuddend toe.

'Morgen hoor je nog van mij,' gromt Florus en vooraleer ik hem nog iets kan vragen, is hij de deur al uit.

'Reken maar dat hij je die vrachtwagens bezorgt,' stelt de havendirecteur mij gerust. 'Morgen hoor je beslist van hem...'

Inderdaad. 's Anderendaags contacteert Rik Florus mij. Hij heeft de nodige vrachtwagens bij elkaar gekregen. Ze zijn eigendom van een zekere Coppens, een bierhandelaar uit Antwerpen.

Ik zit niet stil en vlieg er onmiddellijk in... Tegen de avond is mijn gekochte 'Zug' al voor het overgrote deel verder verkocht.

De volgende dag word ik afgehaald door de zoon van Coppens, vergezeld van Florus. Die wil blijkbaar geen enkel risico lopen. Hij wil zijn baal koffie, zijn zak meel en de tienduizend frank niet mislopen. De chauffeurs van de twee vrachtwagens lijken me in orde. Ze stellen alvast geen vervelende vragen.

We rijden naar het Zuidstation en daar aangekomen worden de vrachtwagens volgestouwd met zakken meel en balen koffie. Beutzen leidt de hele operatie en als alles is ingeladen, betaal ik hem de afgesproken honderdduizend frank.

'Danke schön,' glimlacht hij en overhandigt mij een papier vol stempels en handtekeningen. Als Beutzen mijn verbaasde blik bemerkt, lacht hij: 'Sie werden das noch brauchen!'

Nu pas bemerk ik dat het een doorgangsbewijs is.

'Gute Fahrt,' roept Beutzen en weg is hij.

Wat ik de vorige dagen al heb verkocht, wordt eerst afgeleverd en ook Florus krijgt zijn afgesproken deel en loon.

Ik besluit om de rest van de lading gedeeltelijk onder te brengen in een gehuurde kelderkeuken op de Italiëlei en deels bij de bevriende havendirecteur. Op mijn huisadres aan de Bredabaan wil ik van de aankoop niets stockeren.

Als we een kleine tunnel uitrijden, vloekt de chauffeur plots doordringend. In het midden van de weg staat de *Feldpolizei*. Ze zwaaien met een rood-wit bordje en doen ons stoppen. Mijn hart klopt in mijn keel... Maar de aanval is de beste verdediging, weet ik, en ik spring uit de vrachtwagen. Met een beminnelijke glimlach overhandig ik de *Feldwebel* het doorgangsbewijs. Ik gun hem zelfs de tijd niet om iets te vragen.

Hij bekijkt het papier eerst wat argwanend, maar als hij al die stempels en handtekeningen ziet, zegt hij kortaf: '*In Ordnung, durchfahren!*'

Terug in de vrachtwagen slaken zowel de chauffeur als ikzelf een diepe zucht van verlichting. Zonder verdere moeilijkheden komen we thuis.

Twee dagen later staat Florus 's avonds aan mijn deur. Hij is niet tevreden met wat ik hem heb gegeven.

'Luister madame,' zegt hij. 'Gij verdient grof geld met de verkoop van die koffie en dat meel. Ik wil nog een zak meel en een baal koffie.'

Ik lach hem vierkant uit. 'Ik heb je gegeven wat er was afgesproken en daarmee is voor mij die zaak afgehandeld. Punt andere lijn!'

Florus bekijkt me enkele ogenblikken diep en doordringend. Zijn neusvleugels trillen als hij me sissend als een slang toesnauwt: 'Zo, madame denkt sterk te staan. Wel, dat zal u duur komen te

staan.’ Hij draait zich om, mompelt nog iets onverstaanbaars tussen zijn tanden en verdwijnt.

Ik schenk verder nog weinig aandacht aan het bezoek van Florus. Aan de verkoop van het meel en de koffie heb ik meer dan behoorlijk verdiend. Dat is het enige waar ik aan denk; ik leef zo’n beetje in een euforie.

Enkele dagen later, rond het middaguur, belt er een Duitse officier aan. Hij heeft een bevelschrift bij. Ik moet me melden op de *Ortskommandatur* in de Pelikaanstraat!

Verdomde smeerlap van een Florus, is de eerste gedachte die me door het hoofd schiet. Mijn hersenen werken plots in overdrive... Ik moet tijd trachten te winnen.

‘*Entschuldigung*,’ begin ik tegen de officier, ‘*aber...*, euh..., *ich bin* ziek... Euh, *krank*. Ik heb een afspraak bij de dokter.’

‘*Gehen Sie erstens zum Arzt*,’ antwoordt de Duitser. ‘En dan meldt u zich *sofort* op de *Ortskommandatur*.’

Hij slaat zijn hielen tegen elkaar en salueert met de arm vooruit terwijl er een krachtig ‘*Heil Hitler*’ uit zijn mond rolt.

Ik heb geen tijd te verliezen... Er moet snel worden gehandeld.

Eerst en vooral breng ik een kort en zakelijk bezoek aan mijn advocaat, meester Van Noten. In telegramstijl doe ik mijn verhaal. ‘Als ik word aangehouden, wat meer dan waarschijnlijk ook wel zal gebeuren, wil ik dat u mij verdedigt,’ besluit ik mijn relaas. Meester Van Noten gaat akkoord en zal me desgevallend bijstaan.

Van de advocaat gaat het naar de bierhandelaar die de vrachtwagens leverde. Ik speel open kaart met Coppens. Ik vertel hem alles, ook wat ik over Florus denk. Om hem zo veel mogelijk uit de moeilijkheden te houden, zeg ik: ‘De koffie en het meel be-

hoorden mij toe, meer weet u niet. Ik heb bij u enkel vrachtwagens gehuurd om goederen te vervoeren. Meer hoeft u niet te zeggen.'

Dan ga ik naar de Pelikaanstraat.

Met knikkende knieën stap ik de *Ortskommandatur* binnen. Een Duitse politieofficier luistert maar half wanneer ik hem zeg dat ik mij moet melden.

'*Ihre Papieren,*' blaft hij me toe.

Ik geef hem mijn identiteitskaart.

Hij gebaart met zijn hoofd naar opzij: '*Mitkommen.*'

In een aangrenzend vertrek gaat hij achter een schrijftafel zitten en noteert heel zorgvuldig mijn personalia. Ik moet recht blijven staan. Als hij klaar is met schrijven, leunt hij achterover. Er speelt een vreemde glimlach rond zijn lippen. Hij bekijkt me met een bijzondere, haast hypnotiserende blik, minutenlang, zonder ook maar één woord te zeggen.

Dan opeens vraagt hij, haast fluisterend: '*Frau Angela, haben Sie Kaffee gekauft?*'

Wat kan ik anders doen dan bevestigend antwoorden?

'Ga zitten,' zegt de officier nu uiterst vriendelijk. Hij drukt op een belletje.

De deur zwaait open en een soldaat duwt iemand naar binnen. Ik moet even slikken als ik die man zijn aangezicht bekijk. Het is dik gezwollen en zit onder de korsten geronnen bloed. Dan pas bemerk ik tot mijn ontzetting dat die man Beutzen is. Van zijn knappe uiterlijk is niet veel meer over.

De politieofficier vraagt: '*Frau Dams, kent u deze man?*'

Ik durf Beutzen niet aan te kijken. Mijn '*nein*' klinkt haast onhoorbaar.

Dan wil de officier van Beutzen weten of hij mij kent. Over de

stukgeslagen lippen van de *Wehrmacht*-officier komt geen woord, hij schudt alleen maar 'neen'.

Een korte hoofdbeweging van de politieofficier en de soldaat duwt Beutzen terug naar buiten.

Geen vijf seconden later wordt iemand anders binnengeleid. Ik herken Reinhardt onmiddellijk. Ook hij draagt sporen van een doorgedreven ondervraging, maar toch ziet hij er, in vergelijking met Beutzen, nog toonbaar uit. Heeft hij misschien minder weerstand geboden?

Weer dezelfde vraag: '*Frau Dams*, kent u deze man?' Mijn '*nein*' klinkt nu kort en krachtig.

'Kent u deze vrouw?,' vraagt de politieofficier nu aan Reinhardt. '*Jawohl*,' klinkt het. 'Zij is de vrouw die het meel en de koffie heeft afgehaald en zij is het ook die honderdduizend frank betaalde voor die goederen.'

'*Gut*,' zucht de politieofficier. Weer diezelfde korte hoofdknik en de soldaat leidt Reinhardt weg. Even kruisen onze blikken elkaar. In zijn ogen lees ik een stille haat. Neen, geen haat tegenover mij, dat merk ik duidelijk...

'*Frau Dams*,' klinkt de stem van de officier. '*Frau Dams*, u wordt hierbij officieel in staat van beschuldiging gesteld. U staat onder aanhoudingsmandaat.'

Ik meen een licht spottende toon te horen in zijn stem. Hij drukt op de belknop en er verschijnt weer een soldaat, een andere dan daarstraks.

'*Mitnehmen*,' gebiedt hij. 'Gevangenis in. Aanklacht: heling van Duitse legereigendommen!'

Ik word gevangelijk naar de Begijnenstraat gevoerd.